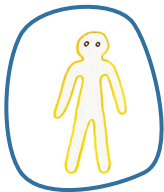

IZJEMNI LJUDJE ZA
BOLJŠI SVET

AMNESTY
INTERNATIONAL

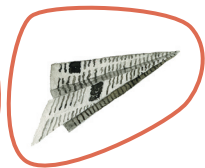
ALEKSANDAR TODOROVIĆ (Slovenija, 1955)

Aleksandar Todorović je simbol boja 25.671 izbrisanih, ki so čez noč ostali brez vseh pravic, ki jih imajo stalni prebivalci (izgubili so službo, zdravstveno zavarovanje, socialno pomoč ...). Bil je eden prvih, ki so pravico iskali na ustavnem sodišču. Borbo je začel, potem ko se ni mogel vpisati na rojstni list svoje hčerke in je okence o očetu ostalo prazno. Ko je sodišče presodilo, da je bil izbris napačno ravnanje države, se je iz običajnega posameznika prelevil v aktivista. Ustanovil in vodil je več organizacij, z demonstracijami, javnimi akcijami in gladovnimi stavkami je nenehno opozarjal na izbris ter povezoval izbrisane. Zmaga izbrisanih na Evropskem sodišču za človekove pravice leta 2012 je pokazala, da je bil ves čas vizionar, ki je neskončno verjel v človekovo dostojanstvo, ki ga oblasti ne bi smele poteptati.

ALEXANDRA »ALEX« SCOTT (ZDA, 1996–2004)

Alex Scott so zdravniki tik pred prvim rojstnim dnevom odkrili raka. Kot štiriletna deklica je na vrtu domače hiše postavila stojnico in s prodajo limonade želela zbrati denar, ki bi ga dala zdravnikom, da bi pomagali tudi drugim bolnim otrokom, tako kot njej. Zbrala je 2000 dolarjev. Stojnica z limonado je postala vsakoletna tradicija, ki je pritegnila vedno več pozornosti. Poleti 2004 je Alex, stara komaj 8 let, umrla. Do takrat je uspela zbrati že več kot milijon dolarjev za pomoč pri iskanju zdravila za bolezen, ki je vzela njeno življenje. Delo Fundacije Alexina stojnica limonade nadaljujejo starši – fundacija nudi podporo družinam bolnih otrok, zbrali so že več deset milijonov dolarjev za raziskave, stojnice z limonado pa postavljajo po celih ZDA ter v Kanadi in Franciji.

ANA POLITKOVSKA (Rusija, 1958–2006)

Ana Politkovska je bila ruska preiskovalna novinarka in borka za človekove pravice, znana predvsem po reportažah iz Čečenije, v katerih je izpostavila resnico o krutosti in grozotah konflikta med ruskimi vojaškimi silami in čečenskimi uporniki, predvsem pa o nemoči civilistov, ujetih vmes. Močno je kritizirala rusko oblast in obsojala krutost režima predsednika Vladimirja Putina. Celo življenje se je borila za svobodo govora in izražanja ter v svojih knjigah in člankih vedno znova razkrivala zločine in korupcijo v Rusiji. Po številnih grožnjah in poskusih umora (med drugim so ji na letalu postregli zastrupljen čaj) so jo leta 2006, prav na Putinov rojstni dan, ustrelili v dvigalu na poti do njenega stanovanja. Zaradi neučinkovite preiskave vsi odgovorni za umor še niso bili postavljeni pred sodišče.

ASFAW YEMIRU (Etiopija, 1943?)

Asfaw Yemiru se je kot devetletni deček iz revne družine s podeželja odločil, da ne bo pastir, zato se je peš odpravil v prestolnico, kjer je živel na ulici in hodil v cerkveno šolo. S trdim delom (v treh letih je končal osem razredov) je dobil štipendijo na najboljši šoli. Pri 14 letih je začel na dvorišču šole v senci velikega hrasta poučevati otroke z ulice. Pri 17 je cesarja prosil za zemljo, kjer je zgradil šolo, ki jo je obiskovalo več kot 2500 otrok, 300 jih je tam tudi živel. Za drugo šolo je sredstva zbral s 1000-kilometrskim pohodom čez puščave in gorovja Etiopije, ki so ga podprli donatorji. V 45-letnih prizadevanjih za boljše življenje otrok je večdesettisočim pomagal do brezplačne izobrazbe, oblasti pa so ga zaradi tega večkrat tudi zaprle. Za izjemno delo je prejel Svetovno otroško nagrado za mir.

AUNG SAN SUU KYI (Burma, 1945)

Burmanska političarka, ki je simbol boja burmanskega ljudstva za svobodo. Med drugim je študirala na Oxfordu v Veliki Britaniji, kjer si je ustvarila družino. Ko je bil mlajši sin star 11 let, je odšla v Burmo negovat bolno mamo, od koder se več kot 30 let ni vrnila. Pridružila se je vstaji za demokracijo, z nenasilnim uporom se je vsa ta leta borila za osvoboditev države izpod krutega vojaškega režima, ki je med drugim ostro zatiral svoje nasprotnike. Zaradi nasprotovanja oblastem je bila brez sojenja skupno 15 let zaprta v hišnem priporu, svoja sinova je v 22 letih videla le enkrat, nanjo je bil izveden tudi poskus atentata. Ves ta čas so jo podpirali ljudje s celega sveta, dobila je tudi Nobelovo nagrado za mir, vendar jo je prevzela šele 21 let kasneje (2012), ko je bila izpuščena iz hišnega pripora.

CECILIA FLORES-OEBANDA (Filipini, 19??)

Cecilia Flores-Oebanda je filipinska borka za človekove pravice. Kot petletna deklica je bila zaradi revščine primorana začeti služiti denar, hrano je iskala tudi v smeteh. Kot najstnica je sodelovala pri uporabi proti krutemu režimu in zato pristala tudi v zaporu. Že 20 let dela za in z revnimi delavci, ženskami in otroki, ki zaradi revščine in bede prepogosto postanejo žrtve trgovine z ljudmi. Leta 2000 je ustanovila Forum Visayan, organizacijo, ki se bori proti trgovini z ljudmi. Pomagala in iz suženjstva rešila je že več kot 60.000 žrtev, predvsem otrok, ki jih za borih 40 dolarjev prodajo tudi starši sami. Žrtvam so na voljo številni nas-tanitveni centri, pomaga jim tudi pri rehabilitaciji, saj so mnoge utrpele nasilje in spolne zlorabe. Ker je trgovina z ljudmi donosen posel, je tudi Cecilia tarča groženj s smrtjo.

DESMOND TUTU (Južna Afrika, 1931)

Desmond Tutu je upokojeni in prvi temnopol-ti nadškof južnoafriškega glavnega mesta Johannesburg. Že kot otrok je ugotovil, da ima le zaradi barve kože manj pravic kot belopolti. Ko je napredoval po stopničkih cerkvene hierarhije, je svoj visok ugled uporabil pri boju za odpravo apartheida, ki je peščici belcev uzakonjeno omogočal zatiranje večinskega južnoafriškega temnopoltega prebivalstva. Ko je leta 1984 prejel Nobelovo nagrado za mir, je v boju proti apartheidu dobil simpatizerje po celem svetu, devel let kasneje je bil apartheid odpravljen. Po tem prelomnem dogodku nadaljuje z različnimi kampanjami proti aidsu, revščini, za pravice homoseksualcev in za reševanje težav tretjega sveta. Velja za enega najpomembnejših zagovornikov zatiranih in tistih, ki sami nimajo dovolj moči, da bi bili slišani.

ERIN GRUWELL (ZDA, 1969)

Njena prva služba je bila v srednji šoli, kjer so učence označili kot »neučljive«, saj so bili vpleteni v nasilje, droge in alkohol ter sovražni do vsega. S pomočjo knjig je 150 dijakom pokazala, kako so se skozi zgodovino ljudje spopadali s težavami in jih tudi rešili. Spodbudila jih je, da so tudi sami začeli pisati o svojih občutkih, te zapise pa so nato delili s sošolci. Ugotovili so, da imajo vsi podobne težave in strahove, pa tudi enake želje – živeti dostojno življenje, kar jih je povezovalo. Skupaj so se začeli truditi zase in za druge, postali so strpni in vsi so dokončali srednjo šolo. Njihovi zapisi so bili objavljeni v knjigi, ki je postala navdih in pomoč številnim učiteljem in učencem. Erin je leta 1988 začela poučevati na univerzi, ustanovila pa je tudi fundacijo in inštitut Freedom Writers, ki učitelje in skupnosti podpira pri pomoči problematičnim učencem.

JODY WILLIAMS (ZDA, 1950)

Po končanem študiju je ustanovila in vodila Mednarodno kampanjo za prepoved protipehotnih min. Na območjih, kjer so se vojne že končale, na milijone zakopanih min še vedno ogroža prebivalce, eno najbolj nevarnih območij je Bosna in Hercegovina. Posledice min niso vidne le v smrtnih žrtvah in telesnih poškodbah, ampak imajo na prebivalce tudi dolgoročne učinke – zaradi zakopanih min ne morejo do vode, ne morejo se varno premikati ali hoditi na delo in obdelovati zemlje, kar vodi v brezposelnost in revščino. S kampanjo je dosegla, da je 156 držav podpisalo sporazum, s katerim se zavezujejo, da ne bodo več izdelovale in uporabljale protipehotnih min. Za ta dosežek je bila kampanja leta 1997 nagrajena z Nobelovo nagrado za mir. Po zaključku kampanje je aktivna predvsem pri prizadevanjih za rešitev krize v Darfurju.

LILI GRM (Slovenija, 1982)

Lili je Rominja, ki se je rodila v Kočevju, kjer je živela običajno življenje in se šolala. Po poroki se je preselila v romsko naselje Dobruška vas, kjer ni bilo niti osnovne infrastrukture, kot je pitna voda. Prebivalci tega naselja so morali – številni še danes – vodo pogosto zbirati iz potoka, na pokopališčih ali bencinski črpalki. Lili je vsak dan s samokolnico prehodila 6 kilometrov, da je zbrala 40 litrov vode za kuhanje, pranje in pitje. Začela se je aktivno zavzemati, da bi tudi Romi imeli dostop do pitne vode. Njen boj je pripomogel k temu, da ima od 2011 vsaj nekaj hiš v naselju dostop do javnega vodovodnega priključka. Ko je občina na mestu romskega naselja predvidela poslovno cono, kar bi pomenilo rušenje naselja, je Lili postala obraz in glas romske manjšine v boju za njihove domove.

MAHATMA GANDHI (Indija, 1869–1948)

Bil je indijski politik, voditelj in borec za pravice ljudi, pomagal je pri boju Indije za neodvisnost izpod britanske oblasti. Nikoli ni bil nasilen, čeprav je bil mnogokrat žrtev nasilja. Bil je prvi, ki je pokazal, da se spremembe da doseči brez nasilja in vplival na številna kasnejša mirovna gibanja po svetu. Kot znak upora proti krivičnim britanskim zakonom je odšel na 300-kilometrski pohod do obale, se sklonil in pobral pest soli. Gandhija so po tem zaprli, to preprosto dejanje pa je Indijce po celi državi spodbudilo, da so se uprli še sami. Spoštovali so ga milijoni ljudi, od revežev do državnih voditeljev po svetu. Odpovedal se je vsemu svojemu premoženju, ki ga ni bilo malo. Večino življenja je bil bos in oblečen le v preprosto platneno oblačilo, ki si ga je stkal sam. Tako oblečen je spoznal tudi angleškega kralja.

MALALA YOUSAFZAI (Pakistan, 1997)

Malala prihaja iz dela Pakistana, ki so ga leta 2007 zavzeli talibani. Kot 11-letna šolarka je začela pisati blog za britansko televizijo BBC. Opisovala je svoje vsakodnevno življenje, ki so ga krojili napadi in ustrahovanja talibanov. Ko so talibani več tisoč deklicam prepovedali hoditi v šolo in jim šole celo porušili, se je Malala začela zavzemati za pravico deklic do šolanja in ustanovila svojo fundacijo za izobraževanje. Mlada političarka je postala prava zvezda. Talibani so ji zaradi nasprotovanja režimu večkrat grozili. Jeseni 2012 so grožnje tudi uresničili in jo na poti iz šole ustrelili. Malala je za las preživela, v letu 2013 pa je postala najmlajša nominiranka za Nobelovo nagrado za mir v zgodovini. Ko se je po okrevanju vrnila v šolo, je ta dan opisala kot najlepši v njenem življenju.

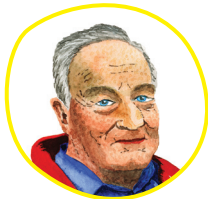
MARTIN LUTHER KING ml. (ZDA, 1929–1968)

Martin Luther King ml. je bil visoko izobražen temnopolti baptistični duhovnik, ki je s svojim znamenitim govorom *Imam sanje* pred 250.000-glavo množico postal simbolični voditelj temnopoltih Američanov v boju za državljanske pravice. Proti krivični zakonodaji, ki temnopoltim ni dopuščala enakih pravic kot belcem, npr. voliti in celo uporabljati istih stranišč ali sedeti v istem delu avtobusa, se je začel boriti v petdesetih letih. S svojimi govori je ljudi pozival k mirnemu upor. Nikoli ni uporabil nasilja, drugi so ga proti njemu velikokrat. Bil je zaprt, večkrat je komaj ušel smrti. Ko se je na balkonu pripravljaj na demonstracije, ga je ubil atentator. V 20 letih njegovega boja so temnopolti Američani pridobili več pravic kot prej v 300 letih, Martin Luther King je dobil tudi Nobelovo nagrado za mir.

NELSON MANDELA (Južna Afrika, 1918-2013)

Bil je eden vodilnih borcev proti apartheidu v Južni Afriki. Zavzemal se je za enake pravice vseh, ne glede na barvo kože. Zaradi svojih aktivnosti proti diskriminaciji temnopoltih je bil večkrat zaprt, 1964 pa je bil v nepoštenem sojenju obsojen na dosmrtni zapor. Bil je zapornik vesti in po vsem svetu so se zavzemali za njegovo izpustitev. 1990 ga je predsednik F. W. De Klerk, takrat prav tako odločen končati rasno ločevanje, pomilostil. Mandelo so tako po 27 letih izpustili iz zapora. 1993 sta skupaj dobila Nobelovo nagrado za mir za boj proti apartheidu. Mandela je 1994 postal prvi demokratično izvoljeni predsednik Južne Afrike. Do smrti se je zavzemal za človekove pravice in svobodo vseh ter se boril proti revščini in aidsu, nepravici in neenakosti. Prejel je številna priznanja, temnopolti Južnoafričani pa ga imajo za očeta naroda.

PETER BENENSON (V. Britanija, 1921–2005)

Ta odvetnik je že kot najstnik zbiral pomoč za otroke. 1961 je prebral članek o portugalskih študentih, ki ju je vojaški režim obsodil na 7 let zapora, ker sta v restavraciji nazdravila svobodi. V časopisu je objavil poziv, naj ljudje študentoma, t. i. zapornikoma vesti, izrazijo podporo s pisanjem pisem. Odzvalo se je na tisoče ljudi s celega sveta. To je bil tudi začetek Amnesty International, ki danes združuje 4,6 milijona ljudi iz več kot 150 držav. Organizacija je ukrepala že v več kot 50 tisoč primerih kršitev, njeni člani in podporniki pa vsako leto napišejo več milijonov pisem in apelov, s katerimi se zavzemajo za spoštovanje človekovih pravic. Z njihovo pomočjo so bila rešena že številna življenja. Za svoje delovanje je Amnesty prejela tudi Nobelovo nagrado za mir in še danes sledi Benensonovemu motu: »Bolje prižgati svečko kot preklinjati temo.«

ROSA PARKS (ZDA, 1913–2005)

Rosa Parks je bila temnopolta šivilja iz Alabame, ki je postala znana kot mati ameriškega gibanja za pravice temnopoltnih. Nekega večera leta 1955 se je z avtobusom peljala iz službe in po enem od rasističnih zakonov bi morala svoj sedež odstopiti belopoltemu moškemu. Bila je izmučena, bolele so jo noge. Ni hotela vstati. Voznik je poklical policijo, ki jo je aretirala. Z uporom vozniku je združila temnopolte prebivalce mesta in zanetila gibanje za pravice Afroameričanov. Začeli so z bojkotom avtobusnega prometa, ki je trajal 381 dni, dokler ni ustavno sodišče razsodilo, da je zakon protiustaven. V času bojkota so Rosa in drugi pripadniki gibanja izgubili službe, bili aretirani, njej pa so celo grozili s smrtjo. Dosegli so spremembo zakona, kar je bil začetek gibanja temnopoltnih Američanov za enake pravice.

RYAN HRELJAC (Kanada, 1991)

Ryan Hreljac je kot prvošolček izvedel, da nimajo vsi ljudje na svetu dostopa do čiste vode in da morajo v Afriki otroci po vodo hoditi tudi več ur. Odločil se je, da bo problem rešil. V treh mesecih je s preprostimi gospodinjstvi opravili zaslužil svojih prvih 70 dolarjev. Ko je izvedel, da vodnjak v Ugandi stane 2000 dolarjev, se je zbiranja denarja lotil drugače – z javnimi nastopi je začel nagovarjati ljudi za pomoč pri projektu. Sedemletni deček je tako v osnovni šoli na severu Ugande postavil svoj prvi vodnjak. Danes je Ryan študent in ima fundacijo Ryanov vodnjak, ki je zbrala že skoraj pet milijonov dolarjev. V 16 državah je postavila že preko 1600 stranišč in vodnjakov, s čimer so okoli 800 tisoč ljudem izboljšali življenje. Ryan pravi, da vsak lahko pripomore k spremembam – le odločiti se mora tako.

STEPHANE HESSEL (Nemčija, 1917– 2013)

Rodil se je v Nemčiji. Pri sedmih letih se je z družino preselil v Francijo. Med II. svetovno vojno je bil zaprt v nacističnem koncentracijskem taborišču, kjer so ga mučili. Nameravali so ga obesiti, preživel je le zato, ker je na predvečer usmrtitve svojo identiteto zamenjal z mrtvim sojetnikom, nato je iz taborišča pobegnil. Po vojni je postal diplomat Organizacije združenih narodov in sodeloval pri nastajanju Splošne deklaracije človekovih pravic. Celo življenje je bil bорец za človekove pravice in vedno na strani zatiranih. Mlade je opozarjal, da sta najhujša sovražnika sprememb na bolje apatija in brezbržnost. Na 93. rojstni dan je izdal knjižico *Dvignite se!*, v kateri ljudi nagovarja, naj se z jezo, a brez nasilja uprejo krivicam. Navdihnili je tisoče po vsem svetu, ki so se začeli zavzemati za enakopravnost vseh.

TOMO KRIŽNAR (Slovenija, 1954)

Je svetovni popotnik, nagrajeni filmski ustvarjalec in pisatelj, mirovni aktivist in humanitarni delavec, ki je že med študijem z avtoštopom, motorjem in nato še s kolesom obkrožil svet. Od 1998 opozarja na skriti genocid in grozote, ki se dogajajo nad staroselskimi ljudstvi v Sudanu, zato je bil leta 2006 v tamkajšnji pokrajini Darfur zaradi vohunjenja obsojen na dve leti zapora.

S filmoma Nuba, čisti ljudje in DarFur – vojna za vodo ter knjigo Nafta in voda poziva k pomoči tem ljudem. Od 2009 z organizacijo H.O.P.E domorodnim prebivalcem v vojni coni med obema Sudanoma razdeljuje kamere, računalnike in satelitske modeme, s katerimi snemajo napadalce in posnetke pošiljajo na haaško sodišče. 2013 je tja pretihotapil prva miniaturna brezpilotna letala (drone) s kamerami, ki preprečujejo najhujša grozodejstva.

ZLATA FILIPOVIĆ (BiH, 1980)

Zlata je pri 11 letih začela pisati dnevnik, ki ga je poimenovala Mimi. Ko je v Bosni in Hercegovini izbruhnila vojna, so zapise o brezskrbnem najstniškem življenju zamenjali opisi bombnih napadov na Sarajevo, skrivanja v kleti, življenja brez hrane, vode in elektrike ter občutkov ob smrti prijateljev. Dnevnik je bil objavljen v obliki knjige in grozote vojne prikazuje skozi oči otroka, hkrati pa govori o strpnosti, sprejemanju in spoštovanju. Opozarja tudi, da različnost ne sme razdvojevati. Novinarji so Zlato in njen dnevnik označili za Anno Frank iz Sarajeva. Zgodba Zlatine družine se je končala srečno – konec leta 1993 so zbežali v Pariz, nato pa so se preselili v Dublin, kjer živijo še danes. Zlata še naprej promovira mir, sodeluje v kampanjah proti nestrpnosti in pomaga otrokom, žrtvam vojne.

KAKO UPORABLJATI KARTE?

S kartami **Izjemni ljudje za boljši svet** se lahko igrate različne igre, uporabljate pa jih lahko tudi v razredu. Tu je le nekaj predlogov, več iger in predloge za aktivnosti v razredu najdete na <http://sola.amnesty.si/karte>.

KAJ NAM JE SKUPNEGA?

(3 igralci ali več)

Karte razdelimo med igralce, tako da ima vsak enako število kart. Igralci preberejo opise oseb na kartah. Izberemo igralca, ki bo začel (npr. najstarejšega ali najmlajšega, igralca, katerega ime je prvo ali zadnje po abecedi...). Ta začne opisovati poljubno osebo na eni od svojih kart, ostali poslušajo. Prvi, ki ima v rokah karto z opisom osebe, ki ima nekaj skupnega z osebo, ki jo igralec opisuje, zakliče »stop« in pove, kaj je ta skupna lastnost. Karti z opisoma teh dveh oseb odložimo na kup. Igralec, ki je zaklical »stop«, nadaljuje z opisovanjem ene od svojih oseb. Ostali poslušajo, naslednji, ki najde nekaj skupnega z eno od svojih oseb, zavpije »stop«, pove

skupno lastnost, karti se odložita na kup, ta igralec pa nadaljuje z opisom ene od oseb. Igra se konča, ko prvi od igralcev ostane brez kart ali ko zmanjka skupnih lastnosti. Če je vmes opisana oseba, za katero ne najdejo skupnih lastnosti, igralec nadaljuje z opisom druge osebe.

SPOZNAJMO SE!

(10 igralcev ali več)

Vsak igralec dobi karto in prebere opis – predstavlja si, da je ta oseba. Nato vsi vstanejo in se začnejo premikati po prostoru in se spoznavati med seboj (npr. se predstavijo, vprašajo, kje živijo, kaj počnejo...).

Ko spoznajo osebo, ki ima z njimi nekaj skupnega, se primejo za roke. Par se nato premika po razredu in spoznava druge osebe – ko najde osebo, ki ima z njima (ali z enim od njiju) nekaj skupnega, ga primeta za roke in skupaj nadaljujejo. Igra traja, dokler vsak od igralcev ne drži za roke vsaj enega soigralca ali skupine.

KDO SEM?

(3 igralci ali več)

Ta igra je primerna, če igralci že poznajo osebe na kartah. Igramo lahko na dva načina.

- Vse karte so na kupu, obrnjene s hrbtno stranjo navzgor. Igralec, ki je na vrsti, vzame vrhno karto in potihoma prebere opis. Nato začne opisovati osebo, pri tem pa ne sme uporabiti njenega imena ter imena kontinenta, države in mesta, od koder je oseba. Ostali ugibajo, kdo je oseba, ki jo opisuje. Igralec, ki ugaane osebo, naslednji vzame novo karto in opisuje osebo.

- Vse karte so na kupu, obrnjene s hrbtno stranjo navzgor. Vsak igralec vzame eno karto in si jo pritrdi na čelo (ali kam drugam – sam je ne sme videti, ostali pa morajo videti ime osebe). Izberemo igralca, ki bo začel soigralce spraševati oz. ugibati, kdo je oz. kdo je oseba na njegovi karti. Postavlja lahko le vprašanja, na katere je odgovor da ali ne. Sprašuje, dokler so odgovori pritrdilni, ko je odgovor nikalen, je na vrsti igralec na njegovi levi, ki začne postavljati vprašanja o svoji osebi. Ko je odgovor nikalen, nadaljuje igralec na njegovi ►

levi. Ko igralec ugane, kdo je oseba na njegovi karti, karto odloži, vendar še naprej sodeluje v igri (pomaga odgovarjati na vprašanja). Igra se konča, ko vsi ugotovijo, kdo so osebe na njihovih kartah.

RAZVRŠČANJE

(1 igralec)

Osebe razvrsti kronološko glede na datum rojstva, po abecedi glede na prvo črko priimka ali ime države, od koder prihajajo. Jih znaš razvrstiti po kontinentih? Če poznaš človekove pravice in Splošno deklaracijo človekovih pravic, jih lahko razvrstiš tudi glede na pravice, za katere so se zavzemali, npr. proti rasni diskriminaciji, proti revščini, za pravico do izobraževanja itd.

*Čeprav je besedilo napisano v moški obliki, se nanaša na oba spola.

apartheid: V Južni Afriki je bilo med letoma 1948 in 1994 uzakonjeno rasno razlikovanje med belci in večinskim temnopoltim prebivalstvom. V sistemu, ki se je imenoval apartheid, so belopolti potomci kolonizatorjev temnopolte zatirali na različne načine, med drugim so morali hoditi v ločene šole, živeli so v ločenih rezervatih, niso se smeli poročati z belopoltimi, izkoriščali so jih pri delu, niso imeli volilne pravice ...

apel: Pismo, ki ga pošlješ predstavnikom oblasti (npr. predsedniku, ministrici, županu, guvernerki ...) in se z njim zavzameš za določeno žrtev (ali žrtve) kršitev človekovih pravic. V apelu npr. zahtevaš, da se iz zapora izpusti nekoga, ki je zaprt po krivici.

Evropsko sodišče za človekove pravice:

Sodišče, ki je bilo ustanovljeno z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah. To je pravni dokument, ki so ga sprejele države članice Sveta Evrope. Konvencija opredeljuje pravice in svoboščine, sodišče pa odloča o pritožbah posameznikov in posameznic, ki menijo, da so jim bile te pravice kršene.

genocid: Namen genocida je v celoti ali delno uničiti neko narodnostno, etnično ali versko skupino z nasilnimi dejanji, kot je pobijanje pripadnikov določene skupine, hudo telesno in duševno poškodovanje, naklepno izpostavljanje groznim življenjskim razmeram, preprečevanje rojstev ali pa prisilno preseljevanje otrok.

hišni pripor: Če sodišče osebi dosodi hišni pripor, se ta ne sme oddaljiti iz poslopja, kjer prebiva, lahko pa ji sodišče tudi omeji ali prepove stike z ljudmi, ki z njo ne bivajo.

koncentracijsko taborišče: Ustanova, kjer so zaprti politični zaporniki ali ljudje, ki jih oblast preganja zaradi njihove etnične, verske ali družbene pripadnosti; zapornike običajno zaprejo brez sodbe ali možnosti pritožbe; zaporniki prisilno delajo, pogosto so mučeni in ustrahovani ali usmrčeni.

protipehotne mine: Naprava, postavljena na tla ali pod površino; ko jo povozijo vozilo ali nanjo stopi človek, eksplodira. Človeka običajno ne ubije, ampak le močno poškoduje, npr. mu uniči noge. Številne mine so še neaktivirane, taka območja (npr. v Bosni in Hercegovini) so zato zelo nevarna, saj ljudje lahko po nesreči stopijo nanje.

Splošna deklaracija človekovih pravic: Dokument, ki ga je 10. 12. 1948 sprejela Generalna skupščina Združenih narodov; vsebuje seznam 30 človekovih pravic, ki pripadajo vsem ljudem sveta, brez izjeme.

staroselsko ljudstvo / staroselci: Prvotni naseljenci države ali pokrajine, kamor so se kasneje naselila druga ljudstva; ta prvotna ljudstva so danes običajno manjšine v svoji državi.

taliban: Pripadnik skupine v Afganistanu, ki želi v državi uvesti svojo verzijo skrajnega islama, pri tem pa uporabljajo zelo nasilne metode. Na območjih, ki jih nadzorujejo, je prepovedana televizija, glasba in kino, dekleta ne smejo hoditi v šolo, ženske pa ne smejo biti vključene v javno življenje, prepovedana je tudi vsa zabava in večina športov.

trgovanje z ljudmi: Novačenje in prodaja posameznikov ali skupin, ki so zaradi kakšne okoliščine posebej ranljivi (ženske, otroci, invalidi, brezdomci ...), z namenom izkoriščanja, npr. prostitucije, prisilnega dela, suženjstva, namišljenih porok, trgovine z organi, beračenja ...

zapornik vesti: Oseba, ki je zaprta zgolj zaradi svojega prepričanja ali etničnega porekla, spola, barve kože, jezika, nacionalnega porekla, socialnega statusa in ki ni uporabljala ali zagovarjala uporabe nasilja.